

הרב משה ליב הכהן הלברשטט

פרשת בהעלותך

אור של חסד

"דבר אל אהרן ואמרת אליו, בהעלותך את הנרות, אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות"
(במדבר ח, ב).

"בְּהֶעֱלֹתְךָ" את מוצא שנתקשה משה במעשה המנורה יותר מכל כלי המשכן עד שהראהו הקדוש ברוך הוא באצבע, וכן בפרסות בהמה טמאה וטהורה שנאמר (ויקרא יא, ב, ד): "זאת החיה אשר תאכלו, את זה לא תאכלו", הראהו באצבע, וכן בירח (שמות יב, ב): "החודש הזה לכם", וכן במנורה "זה מעשה המנורה".

"מְקֻשָּׁה זָהָב" כלומר מה קשה היא לעשות, שהרבה יגע בה משה, כיון שנתקשה, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, טול ככר זהב והשליכו לאור, והוציאווה והיא מעצמה נעשית, שנאמר (שמות כה, לא): "גְּבִיעֶיךָ כְּפִתְרֶיךָ וּפְרָחֶיךָ (וְקַנִּיָּה) מִמֶּנָּה יְהִיוּ", מכה בפטיש ומעצמה נעשית, לכך הוא אומר **"מְקֻשָּׁה תִיעֶשֶׂה"**, מלא יו"ד כתיב, ולא כתיב תעשה, כלומר מעצמה תיעשה, נטל משה את הככר והשליכו לאור, אמר משה, רבונו של עולם, הרי ככר בתוך האש, כשם שאתה רוצה כן תעשה, מיד יצתה המנורה עשויה כְּתֻקָּהּ, לפיכך כתיב **"כִּמְרָאָה אֲשֶׁר הָרָאָה ה' אֶת מֹשֶׁה בְּעֶשְׂתָּה"**, משה את המנורה אין כתיב כאן, אלא כן עשה סתם, ומי עשה, הקדוש ברוך הוא, לפיכך אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, אם הזהרתם להיות מדליקין לפני, אני משמר את נפשותיכם מכל דבר רע, שנמשלו נפשות כנר, שנאמר (משלי כ, כז): "נר ה' נשמת אדם", ונאמר **"בְּהֶעֱלֹתְךָ אֶת הַנְּרוֹת"** (במדבר רבה טו, ד).

מדוע מצווה ה' על משה לעשות דבר שאין בכחו לעשות? בסופו של דבר משה רבנו רק משליך את ככר הזהב לאש, והמנורה יצאה כתקנה. בפועל הקדוש ברוך הוא עשה את המנורה, והתורה אומרת שמשה רבנו הוא זה שעשה את המנורה, ורק בדרך דרוש אנו מבינים שבעצם הקדוש ברוך הוא, הוא זה שעשה את המנורה משום שמשה התקשה בכך, מדוע זה נעשה בצורה כזאת?

זה שאמר הכתוב (תהלים יח, כט): **"כִּי אֶתָּה תִּאִיר נְרִי"**, אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, לנו אתה אומר שנאיר לפניך? אתה הוא אורו של עולם, והאורה דרה אצלך דכתיב (דניאל ב, כב): **"וַיִּנְהַרְא עִמָּה שָׁרָא"**, ואתה אומר **"אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה"** הוי **"כִּי אֶתָּה תִּאִיר נְרִי"**? אמר להם הקדוש ברוך הוא, לא שאני צריך לכם, אלא שתאירו לי כדרך שהארתי לכם, למה, לעלות אתכם בפני האומות, שיהיו אומרים, ראו היאך ישראל מאירין למי שהוא מאיר לכל העולם (במדבר רבה טו, ה).

שאלת ישראל להקדוש ברוך הוא מובנת בהחלט, אם מטרת המנורה היא שעם ישראל יאירו להקדוש ברוך הוא, זה אכן דבר תמוה מאוד, אבל מה משיב להם הקדוש ברוך הוא, שתאירו לי כדרך שהארתי לכם? וזה אמור להעלות את קרנה של ישראל לפני אומות העולם? הם יאמרו **"ראו היאך ישראל מאירין למי שהוא מאיר לכל העולם?"** בני אנוש החושבים שהם מסוגלים להאיר ל"אורו של עולם", זה אמור להעלות את קרנם בעיני אומות העולם? דבר שנשמע כה מופרך, זה ה"חכמתכם ובינתכם לעיני העמים"?

התשובה לכך נמצאת בהמשך דברי המדרש: משל למה הדבר דומה, לפיקח וסומא שהיו מהלכין בדרך, אמר לו פיקח לסומא כשניכנס לתוך הבית, צא והדלק לי את הנר הזה, והאיר לי, אמר לו הסומא, בטובתך כשהייתי בדרך אתה היית מסמכני, עד שנכנסנו לתוך הבית אתה היית מלוה אותי, ועכשיו אתה אומר הדלק לי את הנר הזה והאיר לי? אמר לו הפיקח, שלא תהא מחזיק לי טובה שהייתי מלווך בדרך, לכך אמרתי לך האיר לי, כך הפיקח זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר (זכריה ד, י): "עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ", והסומא אלו ישראל, שנאמר (ישעיה נט, י): "נגשֶׁשָׁה כְּעֵרִים קִיר", היה הקדוש ברוך הוא מנהיג ומאיר להם, שנאמר (שמות יג, כא): "וְהָיָה הוֹלֵךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמָם", כיון שעמד המשכן, קרא הקדוש ברוך הוא למשה ואמר לו, תאירו לי, שנאמר "בְּהֶעֱלֹתְךָ אֶת הַנְּרוֹת", בשביל לעלות לכם (במדבר רבה טו, ה).

הקדוש ברוך הוא מלמד אותנו באמצעות מצווה זו של הדלקת המנורה, איך להגיע לדרגה הגבוהה ביותר של נתינה. אפשר לחלק את הנתינה לשלוש דרגות: א. אדם נותן לשני בפנים חמוצות, הוא אמנם נתן לאדם, אבל המקבל יצא עם הרגשה קשה ומועקה בלב, זו הדרגה הנמוכה ביותר. ב. נתינה בסבר פנים יפות, אמר ר' יוחנן טוב המלבין שינים לחבירו יותר ממשקהו חלב, שנאמר "ולבן שיניים מחלב" (כתובות קיא:), הוא נותן עם חיוך תוך נתינת הרגשה טובה למקבל, זה אכן דרגה גבוהה יותר, אבל האדם עדיין חש בבושה של "נהמא דכיסופא", לחם של בושה, לחם חסד, והוא אף מרגיש אסיר תודה לנותן. ג. הדדיות, נתינה לאדם, ואחר כך לבקש ממנו טובה כביכול, הגם שאינו זקוק לה כלל, רק כדי למנוע ממנו את הבושה, וכדי למנוע ממנו לחוש אסיר תודה, הנה זה לא לחם חסד, ואני כבר לא חב לו תודה, לפעמים הוא עוזר לי ולפעמים אני עוזר לו. הקדוש ברוך הוא, מבקש מעם ישראל להאיר לו כביכול, שירגישו כאילו שהם מחזירים לו טובה על כך שהאיר להם במדבר במשך ארבעים שנה, "וה' הולך לפנייהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך, ולילה בעמוד אש להאיר להם, ללכת יומם ולילה" (שמות יג, כא), וכל זאת כדי ללמדנו איך לתת לאדם באופן המכבד והנעים ביותר, לתת לו את מה שהוא צריך, ובמקביל לדאוג שלא ירגיש כל בושה, ושלא ירגיש אסיר תודה. מצווה נעלה כל כך, של נתינה בדרגה גבוהה כל כך, עם כל הרגישויות הנלוות, זה בוודאי מעלה את קרנם של ישראל לפני האומות, כאשר מבינים את המשמעות של "ראו היאך ישראל מאירין למי שהוא מאיר לכל העולם", זה אכן "חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החוקים האלה" (דברים ד, ו).

על פי רעיון זה ניתן להבין גם מדוע הקדוש ברוך הוא מצווה על משה לעשות את המנורה למרות שאין בכחו לעשותה, המסר של המנורה הוא, תן לאדם שרוצה לעשות, הרגשה שהוא עשה, גם אם בפועל הוא לא יכול, התורה אומרת "כְּמִרְאָה אֲשֶׁר הָרְאָה ה' אֶת מֹשֶׁה בְּעֶשֶׂה אֶת הַמְּנֹרָה" (במדבר ח, ד), למרות שבפועל ה' הוא זה שעשה את המנורה. זו מטרת המנורה, וזה המסר שלה, לתת לשני הרגשה טובה, גם אם זה בכאילו, גם אם אני לא באמת זקוק למה שהוא נותן, גם אם בפועל זה לא מוסיף לי כלום.

לפני מספר שנים הייתי בפנצ'ריה בצומת שילת, אביו של בעל המקום היה שם, יהודי מבוגר שכבר לא היה צלול כל כך, הוא ליטף צמיגים, העבירם ממקום למקום, הסתובב שם, והרגיש שהוא פעיל, ועובד במקום, אני זוכר שהתפעלתי ממצוות כיבוד אב של הבן. שהייתו של האב במקום לא רק שלא סייעה, אלא אף הפריעה למהלך התקין של העבודה, הבן היה צריך להעיר לאב מדי פעם להחזיר צמיג למקומו, אבל הוא עשה זאת בצורה מכובדת, הוא נתן לאביו את ההרגשה שזקוקים לעזרתו, הוא נתן לו אפשרות להרגיש שהוא עדיין עובד ומביא תועלת.

כאשר אבא יושב על הספה, והוא מבקש מילדו הפעוט להחזיק בידו ולעזור לו לקום מהספה, הילד מרגיש גיבור שעזר לאבא לקום מהספה, למרות שבפועל לא היתה כאן כל עזרה.

בעשיית המנורה ובהדלקת הנרות מלמדת אותנו התורה הקדושה איך להאיר אחד לשני באור של חסד, איך לתת באופן הנעלה ביותר, "בהעלותך את הנרות", להעלות אתכם בפני האומות.